

Västanbladet

GöteborgsRegionens Släktforskare

Årgång 31

2014

Nr 3

*Rosendals slott som auktionerats ut nu under hösten.
Läs mer under ordförande har ordet på sidan 3*

MEDLEMSFÖRENING I SVERIGES SLÄKTFORSKARFÖRBUND Styrelse 2 0 1 4

Per Clemensson
Från ordförande 3

Vi möts, Hösten 2014 4

Johan Ahlén
Kavlås 6
GRS kursprogram hösten 2014 8

Charlotte Börjesson
Emigranten 2001 i Windows 7 och 8 9
Ingela Martenius
Namn i Sverige 10

Återinvandringen 14

Torsdagsföreläsningarna fortsätter 16

Spionage i Göteborg 18

Ingela Martenius
Fyrar i Göteborg med omnejd 22

Åke Möller
Dråpet vid Store Mosse 24

Kronologiska anteckningar
rörande Göteborg 30

Barbro Majgren
Landet runt 33

Västanbladet

Redaktionskommitté; Per Clemensson, Per Liljeström, LarsOlof Löf och Johan Ahlén.
Västanbladet ingår i medlemsavgiften 150:-/år och utkommer årligen med fyra nummer.
Ansvarig utgivare Per Liljeström

Tidningsmakare
Christina Claeson
kicki.claeson@home.se

Ordf.	Per Clemensson 031 - 20 65 63 S. Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG per@clemensson.net
V. Ordf	LarsOlof Löf 070 - 522 24 91 Erik Dahlbergsg. 4, 411 26 GÖTEBORG larsolof.loof@gmail.com
Sekr	Barbro Majgren 035 - 481 48 Mästarevägen 10, 305 72 STENINGE qpm@telia.com
Kassör	Ewert Arwidsson 031 - 15 84 15 Eva Rodhes g. 10, 411 11 GÖTEBORG trewettrans@telia.com
Övriga	Jan Forslund 0346 - 222 45 Ljungby Prästgård 101, 311 95 FALKENBERG janforslund@spray.se
	Per Liljeström 0302 - 131 91 Vänskapen 3 e, 443 34 LERUM per-lilje@telia.com
	Lars-Göran Johansson 073 - 937 34 33 Kyrkogatan 41, 442 67 MARSTRAND olarjoh@gmail.com
	Johan Ahlén, 031 - 702 53 22 Dockeredsvägen 14, 424 91 OLOFSTORP johan@flygfotohistoria.se
	Inger Clemensson, 031 - 20 65 63 S.Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG inger@clemensson.net
Webmaster	Lars Nyqvist, 0303-16 45 6 Trollhättevägen 12, 442 49 KUNGÄLV webmaster.r.s@telia.com
Suppl. Klubbm.	Anita Fyhr 031-23 73 37, Virvelvindsgatan 6, 417 02 GÖTEBORG anita.fyhr@live.se
Suppl.	Jonas Kullgren 031 - 99 28 15 Holmåkravägen 7 F, 437 40 LINDOME jonas@kullgren.st

Manusstopp för nr 4 2014 är den 1 oktober och Västanbladet beräknas vara hos medlemmarna i början på november

Ordförande har ordet

Välkomna till Släktforskarhösten 2014. Besök gärna våra arrangemang på Erik Dahlbergsgatan, på Landsarkivet och på andra håll. Tyvärr har våra förhoppningar om hjälp med personal genom Fas 3 och de medel som därigenom skulle ha ställts till förfogande grusats. Vi har tvingats begränsa budgeten och föreslå höjning av medlemsavgiften. Jag hoppas att ni uthärdar och blir kvar i föreningen.

Vi har ersatt Fas 3:s personalinsats med styrelsemedlemmar m fl kunniga släktforskare för att hålla öppet i lokalerna under viss tid i varje fall kl 10-14 tis-to

För säkerhets skull ring lokalen före besök tel: 031-131226 för att kolla öppenheten. En inskränkning i öppethållandet utgör stängningen av servicen på onsdagarna på Stadsbiblioteket; detta stopp är vållat av Stadsbiblioteket på grund av krångel med datorer och är hoppas vi tillfälligt. Vi delger er när stoppet upphör. Som kompensation arrangerar vi övning i att läsa gamla handstilar i samband med vissa av våra och Landsarkivets föreläsningsserier.

Jag hoppas att ni alla har haft en god och icke alltför varm sommar. För egen del skadade jag mig genom ett fall redan i maj, vilket vållade en bruten kota, svårartade blåmärken och en lättare hjärnblödning, som medförde sjukhusvistelse och viloläge med inställda engagemang.

Bland annat fick jag inställa besöket på Rosendals slott, som gick på auktion den 9 augusti. Eftersom min farfar Lars Clemensson hade varit arrendator hos familjen Bennet på Björka (en stor gård under Rosendal) till 1912 hade jag varit intresserad att se moderslottet med inredning, men jag fick nöja mig med auktionsverkets katalog, som upptog 859 nummer från 1600- och till 1900-talet. Inventarierna presenterades systematiskt per rum och med historik. En fascinerande läsning! Rosendal ligger alldeles utanför Helsingborg i Kropps församling och byggdes 1615 av riksrådet Anders Bille och kom att ägas av familjerna Barnekow – Ascheberg. Slottet kom genom arv på mitten av 1700-talet i släkten Bennets ägo. Ett annat glädjeämne som jag tvingade mig till var ett besök på Titanic-utställningen i Halmstad, som var den mest väldokumenterade och levande skildringen av fartygskatastrofen 1912, som Claes-Göran Wetterholm har all heder av. Annars har tiden för mig mest gått åt till vila, forskning och GRS.

Välkomna till vårt Västanblad och vår hemsida, köp lotter och adventskalendrar och böcker hos oss på Erik Dahlbergsgatan och stöd därmed vår ekonomi. Vi informerar er över hemsidan och per mail.

Per Clemensson

Hösten 2014

Måndag 15 september kl. 15 - 17.

Släktforskning via DNA, Eva von Brönsen berättar hur man tolkar resultatet av DNA-analysen och går tillväga för att hitta släktingar. Ta gärna med egna resultat och info om varifrån de kommer. En påminnelse om seminariet kommer. Avser Du/Ni inte att delta i denna träff är vi tacksamma om Du/Ni informerar oss. Detta är en fortsättning på seminariet från 5 maj.

Anmälan senast torsdagen innan (11/9) begränsat antal deltagare

Avgift 50:- kr

Lokal Erik Dahlbergsgatan 36B

Måndag 6 oktober

H Ö S T U T F Ä R D

Besök på Skansen Lejonet

Lördag 29 november kl. 10.00

på Erik Dahlbergsgatan 36B

Öppet hus med lotterier, visningar och information.

VÄLKOMNA Ingen anmälan, ingen avgift

Lokal Erik Dahlbergsgatan 36 Kaffeservering ANMÄLAN görs i så god tid som möjligt till föreningens expedition telefon 031 – 13 12 26 eller e-post g.r.s@telia.com.

Entrén till samlings salen på Erik Dahlbergsgatan sker genom GRS egen lokal, vilken måste läsas under själva mötet.

Kom således i god tid. Vi har öppet 1 timma före föreningsmötet.

Samlingssalen rymmer 40 personer.

Mycket välkomna !

Eventuellt återbud måste anmälas !

Arrangemangen kan vara fulltecknade och medlemmar stå på reservlista.

**Bläck och Toner
för din Skrivare
Original, Pirat och Återfyllda
pappershornan.se
Aschebergsgatan 40 031-204206**

*Den välrotade blomsteraffären i Vasastan frösåddes redan
1912, Med gröna fingrar & spirande inspiration går vi
nu in i det nya seklet. Välkommen till oss på hörnet av
Aschebergsg & Engelbrektsgatan, Instagram: la fleuriste
eller www.lafleuriste.se Tel 031 711 2082*

La Fleuriste

ART FLORAL DEPUIS 1912

Vår värresa till Kavlås

Omständigheter hade fört mig till Kavlås på våren 2013. Och det var sedan jag berättat om mitt besök där som föreningen bad mig kolla om det gick att företa ett besök. Vilket det alltså gjorde.

”Omständigheterna”, det är sådant som man som släktforskare lär sig bemästra, eller rätt och slätt förmår sätta tänderna i. I detta fall gällde det en hänvisning i NAD som jag till en början inte begrep. Jag hade sökt på en möjlig kvinnlig släktings efternamn och fått en enda (!) träff. Den hänvisade till en långdragen korrespondens mellan henne och hennes väninna, hennes ”*sällskapsdam*”. Breven skulle enligt NAD finnas förvarade i ”Kavlåsarkivet”. Den ena av väninnorna kunde eventuellt vara halvsystem till min morfars mor. Och det hon hade haft lust att skriva om kunde därför förhoppningsvis skänka lite ljus åt saker som berör min släkt.

Eftersom Kavlås och dess arkiv ännu inte fanns på min karta blev jag lite ställd. Men jag ringde helt sonika till Riksarkivet (som ju tillhanda-håller NAD – Nationell Arkiv Databas) och direkt svarade Marie Spännare där att korrespondensen finns i slakten vonEssens ägo, ”troligen på Kavlås egendom, tala med Fredrik von Essen”.

Det var klart besked, men innan jag ringde kollade jag med Peter Nordby på Landsarkivet på Hisingen om vad det kunde vara för sorts arkiv. Han tog fram sin lista från år 1959 som förtecknar kända privata arkiv i Västsverige. Där står att läsa hur arkivet ordnats, att det förvaras i Hömbs socken och att det i sina äldsta delar håller material från 1200-talet. Slakten von Essen har ägt godset sedan tidigt 1700-tal. Därefter ringde jag. Fredrik von Essen var mycket förstående och bad mig att komma in med en skriftlig beskrivning av mitt önskemål.

För att göra historien lite kortare: några veckor senare körde jag in genom grindarna till godset och fick det bästa bemötande såväl av Baronen som hans son och sonhustru. Kavlås är en stor egendom i numera Tidaholms kommun. 500 hektar öppen mark, 1.500 hektar skog. I tidigare skeden har mängder av tjänstefolk haft sin utkomst där. Man har haft kalkbruk, mejeri, sågverk och handelsträdgård. Numera, berättade sonen Carl, har man gjort sig av med all djurbesättning och odlar enbart spannmål. Det finns gott om berättelser och anekdoter kring Kavlås. En sådan, från tiden strax innan von Essen förvärvade godset är från kung Carl XII:s tid.

Dåvarande ägaren konungens ridlärare, hovstallmästare Gustaf Ericson Hård af Segerstad lär ha rullat en av traktens bönder i tjära och fjäder som något slags straff, ”mer än halvgalen” som han var, enligt vad folket sa på bygden. Icke förty befinns dock Carl XII:s gunghäst på godset än idag. Ett bevis som något på egendomens och dess ägares status i den svenska historien. Trähästen och mycket därtill kunde Fredrik von Essen visa oss denna majdag när föreningen besökte. Han har haft framgång i att ordna upp mycket bland samlingarna på gården, och bidragit till omfattande översyn och renovering av vitala delar av byggnaderna. Fredrik står dessutom inte sällan värd för tillresta forskare och kännare inom diverse discipliner. Eftersom besökande grupper förväntas verka inom någon slags kulturell sektor kändes det ”klockrent” att GRS fick tillträde och fick ta baronens tid i anspråk.

Nästa grupp i fråga var planerade för ett par veckor senare, och då var det slottets konstskatt som skulle förevisas.

Ja, men, Fritjof – elefanten, vem fick den?, för att tala med Taube. Hur gick det alltså med morfars mors eventuella halvsyssters möjliga nämnande av släktfakta till sin sällskapsdam?

Till att börja med skall sägas att arkivet är mycket välordnat, lätt att hitta i (om man vet vad man söker) och handlingarna snyggt och säkert förvarade. Jag visste vad jag ville studera och gavs helt fria händer att ”grotta ner mig”. Fredrik von Essen är mycket älskvärd och hade det varit så att jag fått storslam i vad breven innehöll så skulle besöket gått till historien (min släkthistoria, alltså). Nu gjorde det inte det. Korrespondensen gav inte det jag hoppats på, men så är det ju bara ibland. En trevlig erfarenhet är i vart fall slutomdömet.

Johan Ahlén

Baron Fredrik von Essen visade runt på släktgodset Kavlås när GRS var på sin årliga utflykt i maj.
Foto Johan Ahlén

GRS kursprogram hösten 2014

Kurserna hålls i GRS regi och lokaler

Erik Dahlbergsgatan 36 B (entré från gatan).

Kursprogrammet kommer att omfatta följande kurser

- 1. Släktforska steg för steg.** Innehåll: kyrkobokföringen, domböcker och bouppteckningar, mantalslängder m.fl. grundläggande källor, databashantering, handskriftsläsning.
Lärare: Anita Fyhr. 7 X 3 timmar.
Pris 700:- kr. inkl. lärobok.
- 2. Släktforska vidare.** Innehåll: fördjupning av kyrkoboksforskning, borgare, sjömän, soldater m.fl. yrken, handskriftsläsning. Lärare: Per Clemensson. 5 X 3 timmar.
Pris 500:- kr. inkl. lärobok.
- 3. Handskriftsläsning.** Innehåll: grundkunskaper, läsövningar, egna texter för tolkning.
Lärare: Per Clemensson. 4 X 3 timmar.
Pris 300:- kr.
- 4. Emigrantforska.** Innehåll: källor till emigrantforskning i Sverige och USA, databaser.
Lärare: Ewert Arwidsson. 4 X 3 timmar.
Pris 400:- kr.
- 5. Liv och leverne förr i tiden.** Innehåll: Historik, livets högtider, mat och textilier. 4 X 2 timmar.
Lärare: Ingela Martenius.
Pris 400:- kr.

**TIDERNA ANPASSAS EFTER DELTAGARNA OCH
STARTAR ALLT EFTER DE BLIR FULLTECKNADE.**

*Kurserna kan anordnas på både dag- och kvällstid
För deltagande i GRS kurser krävs medlemskap i vår förening.*

Medlemsavgiften är 150.- / kalenderår

*Anmäl er till Per Clemensson och ange ditt önskemål om tidpunkt,
dvs kl 11.00, kl 14.00 eller kl 17.00.*

Tel 031-206563 eller 0705-206564.

e-mail: per@clemensson.net

Emigranten 2001 i Windows 7 och 8

Den första versionen av databasen Emigranten (nuvarande Emigranten Populär) utkom 2001 i windows XP. Vår medlem Charlotte Börjesson har genom tråget arbete förklarat hur denna utgåva kan installeras i Windows 7 och 8. Vi är henne mycket tacksamma att få publicera hennes lösning här nedan.

Skillnaden mellan 2001 och Emigranten Populär är att 2001 har en mer utvecklad sökmotor och går att göra statistik på i form av kurvor mm. Har du försökt att installera Emigranten 2001 i Windows 7 och 8 utan att lyckas? Ge inte upp, det går att lösa på annat sätt om du först installerar Emigranten Populär 2006. Sedan behöver du ha Emigranten 2001 installerat och fungerande på en dator som har Windows Xp eller ett äldre operativsystem och en USB eller en extern hårddisk. Envis som jag är, så kom jag på den här lösningen av en slump. Lösningen på problemet gör du följande sätt.

Steg 1 Starta den dator som du har din fungerande Emigranten 2001 installerat på. Gå till mappen Emigranten 2001 och öppna mappen så du ser alla filerna i mappen. Kopiera filerna **Emibild.dbf**, **Emibild.dbt**, **Emigranten.exe** och **Ini.dbf** till din USB eller externa hårddisk. Om du inte ser filformatet.exe, det finns det bara en fil som heter Emigranten, så är det den filen du ska ha.

Steg 2 Installera Emigranten Populär 2006 på din dator du ska använda Emigranten 2001 på om du inte redan har gjort det och jag rekommenderar att du följer de rekommenderade installationsvalen.

Steg 3 Öppna utforskaren och leta upp och öppna mappen Program (x86) på din hårddisk (C:). Där skapar du en ny mapp som du döper till Emigranten 2001. Högerklicka i mappen Program (x86) och välj Nytt, Mapp och skriv in Emigranten 2001, Enter. Om du får upp dialogrutan Åtkomst till målmappen nekades och att du måste ha administratörsrättigheter väljer du bara Fortsätt.

Steg 4 Sätt i CD 1 för Emigranten 2001 och kopiera alla filerna till mappen Emigranten 2001 som du skapade. Byt till CD 2 och kopiera även alla dessa filer till mappen Emigranten 2001.

Steg 5 Flytta över de fyra kopierade filerna till mappen Emigranten 2001 och starta programfilen Emigranten och kontrollera att du får träff på sökningar.

Skapa gärna en genväg till Emigranten 2001. Högerklicka på programfilen Emigranten och välj Fäst på Start eller Fäst i Aktivitetsfältet. Om det inte finns någon genväg på Skrivbordet går du till Skrivbordet, högerklickar och väljer Nytt, Genväg. Välj Bläddra och leta dig fram till mappen Emigranten 2001 och markera programfilen Emigranten, välj OK, välj Nästa. I fältet för Ange namnet på den här genvägen skriver du Emigranten 2001, välj Slutför. Mina högst personliga teorier till att den här lösningen fungerar för Emigranten 2001 tror jag ligger i de olika versionerna av installationsfilen Emigranten.exe. När Emigranten Populär 2006 installeras så har det troligen skapats nödvändiga systemfiler som inte finns med i installationsfilen för Emigranten 2001. Det kan också vara så att tidigare versioner av Windows inte kräver samma nödvändiga systemfiler som Windows 7 och 8 gör. Kan någon ge en annan förklaring som kanske är den rätta, så tar jag tacksamt emot detta.

Charlotte Börjesson

Namn i Sverige

Av Ingela Martenius

Från allra första början fanns bara vad vi idag kallar förnamn. Mycket snart kom man dock underfund med att det var opraktiskt att bara ha ett namn – eftersom många hade samma namn – och man lade därför till ytterligare (minst) ett namn för att klargöra vem man egentligen avsåg. Detta andra namn var inte ett familjenamn eftersom det inte avsåg alla i familjen eller släkten. Tillnamn var något som exempelvis beskrev yrke ("Johan Smed ") eller utseende ("Erik Röde", "Harald Blåtand") eller från vilken gård vederbörande kom ("Pers Margit" dvs. Margit från gården Pers), eller så kunde det vara ett s.k. patronymikon, alltså ett fadersnamn av typ "Andersdotter" eller "Svensson".

Det var inte ovanligt att någon av de tre första varianterna kombinerades med patronymikon. Tillnamnen, även patronymikon, utvecklades så småningom oftast till det vi idag kallar efternamn, familjenamn, släktnamn.

Förnamn

Under vikingatiden hade man gärna namn efter asagudarna eller efter något i naturen. Exempel på detta är Tor, Nanna, Gudrun, Sten, Ulf. Dessa namn motarbetades av kyrkan och man försökte på alla sätt införa helgonnamn och bibliska namn, sådant som Johannes, Peter, Marta. Vissa helgonnamn hade faktiskt redan under vikingatiden letat sig hit till Norden; även vikingatidens kvinnor kallades till exempel Katarina. Vissa namn ansågs alltför "heliga" och användes – i motsats till kontinentalt bruk – inte alls. Vi hade t.ex. inga Jesus och få Josef. Maria kom i mer allmänt bruk först på 1600-talet och var de närmaste århundradena inte alls vanligt; ofta användes dessutom "smekformen" Maja.

I motsats till t.ex. bruket i England blev gammaltestamentliga namn aldrig särskilt populära i Sverige och vissa idag vanliga namn som Eva ansågs av många närmast anstötliga. Undantagsvis kan man dock i vissa släkter finna ett eller ett par gammaltestamentliga namn som en släktradition (vanligen någon av de folkligt populära personligheterna som Elias, Samuel, Daniel och Sara). Gammaltestamentliga namn var vanligare i Norrland än söderöver där de på vissa håll knappast alls förekom. Som kontrast till allmogen var gammaltestamentliga namn istället ganska vanliga i prästfamiljerna – de visade ju att prästen inte kunde bara Nya Testamentet utan var verkligt lärd och därmed hemma även i Gamla Testamentet.

Svenskarna har haft en fantastisk förmåga att omvandla och anpassa namn och att från ett enda namn skapa flera nya. Att Laurentius blev Lars och Benedict blev Bengt är kanske inte så underligt, men av grekiska Ioannes lyckades vi skapa Johannes, Hannes, Hans, Johan, Jonas, Jöns, Jon, Joen och Jan och av likaså grekiska Katarina blev det Katarina, Karina, Katrin, Katrina, Karin, Karna och Kajsa (som ju alla också kan stavas med "C") – och detta är bara ett *par* exempel. Just vanan att skapa varianter av namnen måste man hålla i minnet när man läser kyrkböcker; prästerna hade sina egna idéer om vad som egentligen avsågs och skrev så som de själva tyckte och inte efter vad man verkligen var döpt till – någon som i femtio år hetat Kierstin kan man utan vidare spisning plötsligt finna "omdöpt" till Kristina eftersom en ny präst menade att det var det "riktiga" namnet. En del präster tyckte också att allmogen inte skulle ha för "fina" namn; Katarina var ett namn för en fin fröken, en piga fick nöja sig med Karin (eller t o m Kajsa).

Bruket med flera förnamn förekom inte alls innan 1600-talet, då adeln började ge sina barn två förnamn. Först i slutet av 1700-talet började enklare ståndspersoner – och t o m bönderna – med dubbla förnamn, men vanligt kan man inte säga att det blev förrän mot mitten av 1800-talet. Man kan också observera att det varierar mycket mellan olika landsändar och socknar. I vissa församlingar kan man också se att det är så gott som uteslutande flickorna som får dubbla namn, i andra är det pojarna och här och var förekommer det knappast alls. Här har säkerligen prästen haft mycket att säga till om.

Modenamn är inget modernt påfund; redan på slutet av 1700-talet kan man se att vissa – oftast "märkliga" – namn grasserar i vissa församlingar en kortare eller längre tid. Exempel på det är Petronella som plötsligt blev otroligt populärt här och var i början av 1800-talet för att sedan försvinna lika hastigt som det kom. I Sverige har man inte haft lika fasta vanor när det gäller vem som skall heta vad som i vissa länder på kontinenten eller i England. Det var dock inte ovanligt att följande gällde: förste sonen uppkallades efter farfar (vi får då den "klassiska" följdén Anders Svensson – Sven Andersson – Anders Svensson), andre sonen efter morfar, tredje sonen efter fadern (det är då det blir Anders Andersson) och resterande söner efter andra släktingar och vänner; första dottern uppkallades efter mormor, andra efter farmor, tredje efter modern och resterande döttrar efter andra släktingar och vänner. Andra hänsyn kunde dock lätt ta över och det är alls inte ovanligt att man ser namn som varken finns i familjen eller är någon av faddrarnas.

Mycket vanligt – för att inte säga näst intill obligatoriskt – var att barnen döptes efter ett syskon som dött. Ser man två söner som båda döpts till Sven, är det mycket troligt att den förste Sven dött innan den andre Sven föddes (men det finns exempel på att båda barnen växte upp; det första barnet kan då ha varit sjukligt så att man inte väntade sig att det skulle växa upp – eller så hade morfar och farfar samma förnamn och båda måste hedras). Barn kunde också döpas efter föräldrarnas döda syskon och det första barnet (av "rätt" kön) i ett andra äktenskap uppkallades gärna efter den döde maken/makan.

Fadersnamn

I Sverige blev fadersnamn, s.k. **patronymikon**, det vanligaste tillnamnet (men se också *Gårdsnamn*). Bruket är vida spritt både i de nordiska länderna, i de slaviska länderna och neråt kontinenten. I exempelvis Nederländerna var det förr lika vanligt som i Sverige och även i Wales har man brukat det intill modern tid; i Ryssland används det fortfarande. På de flesta platser där man brukat patronymikon blir de förr eller senare familjenamn.

I vanliga fall är det fråga om just ett fadersnamn, alltså faderns namn plus "son" eller "dotter" – pappa Anders har barnen Erik Andersson och Karin Andersdotter. Patronymikon varierar alltså för varje generation, men alla barn till en viss far har samma patronymikon; det förekommer dock att ex. vis sönerna kan kallas Petersson medan döttrarna blir Persdotter eftersom det helt enkelt är otympligt att säga Petersdotter. I något fall kan man också se att barn till en far med dubbla förnamn valt var sitt av faderns förnamn att bruka till patronymikon; barnen förefaller alltså då att inte vara syskon. Det händer också att namnet "förändras" över tidens gång; den som från början var en Olofsdotter kan efter trettio år plötsligt "förenklas" till Olsdotter – detta följer naturligtvis samma idéer som ändrar förnamn (jfr ovan). Lägg märke till att ett patronymikon alltid har dubbla "s" för sönerna – Karlsson, Eriksson, Svensson, Gunnarsson etc. Detta beror naturligtvis på att namnet står i genitiv: Karls son, Eriks son osv. När fadersnamnet började användas som familjenamn (jfr nedan), började man gärna stava lite mer "exotiskt" – ett enkelt "Karlsson" kunde ändras till det mer uppmärksammade "Carlzon" t.ex., och det var (och är) vanligt att man tar bort ett "s" (närmast obligatoriskt för emigranter) – lantligt svenska "Andersson" blev internationella "Anderson". I vissa fall – mycket ovanliga – kan man se ett **metronymikon**, tillnamnet är alltså bildat av moderns namn, ex. vis "Brittasdotter", "Karinsson". Detta *kan* förekomma pga. att fadern verkligen är okänd, men troligare för att man mycket bestämt vill ta avstånd från fadern, förneka fadern, t.ex. i en konflikt mellan föräldrarna.

Från medeltiden känner man till enstaka personer med metronymikon där moderns namn antagits därför att hennes börd var finare än faderns; detta är ju i linje med att förneka fadern och är inte känt efter medeltidens slut (i Sverige ca 1520).

Observera formen! "Metronymikon" kommer från grekiskan och har inget med det latinska "mater" att göra!

Är fadern okänd används oftare moderns patronymikon: oäkta sonen Erik med moder Anna Persdotter blir Erik Persson – morfadern tar alltså över ansvaret. Inte alls ovanligt är dock att man använder namnet på den man alla anser vara fadern även om det nu inte står i kyrkböckerna och inte är dömt så på tinget. (Före 1864 var det brottsligt att ha sex före äktenskapet och en havande ogift kvinna kunde dömas som en vanlig brottsling på tinget där hon måste ange vem hon ansåg vara fadern – mannen ställdes då också inför domstol men kunde "svära sig fri", dvs. med fingrarna på Bibeln förneka anklagelsen.) Så i kyrkböckerna kan det stå "fader okänd", på tinget har ingen man dömts – men likafullt används den mannens patronymikon om barnet... I sådana här fall kan man finna att mannen (kvinnan *naturligtvis*) betalat böter för lönskaläge/hor. Kyrkoböterna dömde prästen nämligen ut själv och han visste lika bra som någon annan vad som försiggick i hans socken!

Familjenamn

Inför den första riktiga namnlagen i Sverige – 1963 års namnlag – försökte lagstiftaren definiera vad som karakteriserar ett släktnamn, ett familjenamn, jämfört med andra sorters tillnamn. I utredningen (SOU 1960:5) menade man att ett släktnamn "*uttrycker samhörighet mellan namnhavaren och hans föräldrar, barn och syskon och är avsett att oförändrat brukas generation efter generation för att utmärka sådan samhörighet*". Definitionen kom efter mycket funderande till slut inte med i lagtexten, men den förefaller att uttrycka vad de flesta menar med ett familjenamn. Förutom i de nedan uppräknade specialfallen användes inte familjenamn i denna mening i Sverige innan 1860-70-talet. Då började en lavin av människor flytta in i städerna och prästerna där omvandlade raskt gamla hederliga patronymikon till familjenamn; förmodligen för att annars det blev helt omöjligt att hålla reda på alla dessa människor. Anders Svensson som flyttade till Göteborg 1875, gifte sig och fick barn strax efter upptäckte att hans söner också kallades Svensson, medan hans bröders barn som var kvar på landsbygden fick patronymikon. På landsbygden upphörde inte bruket av patronymikon förrän mellan sekelskiftet 1900 och 1921.

Återinvandringen.

Hur många hemresta svensk-amerikaner stanna?

Denna fråga ha vi nog gjort oss lite hvar, då vi vid midsommar eller juletid se de hemvändande skarorna af våra landsmän från andra sidan Atlanten. Emellertid är det icke lätt att få den besvarad ens approximativt. Hvad beträffar dem som resa öfver Göteborg kan man emellertid numera göra sig en liten föreställning om saken genom att jämföra de siffersammanställningar som göras af hvarvarande poliskammare och dem som uppgjorts af Wilsonlinien och hvilka välvilligt ställts till Handelstidningens förfogande.

År 1906 utgjorde antalet hemresande svensk-amerikaner, som öfver Hull och Grimsby befordrades till Göteborg, inalles 7,510. Enligt poliskammarens uppgift utgjorde samma år antalet utvandrare som förut vistats i främmande världsdelar — d. v. s. i Amerika — 6,231. Skillnaden mellan dessa båda siffror — 1,279 — skulle sålunda representera antalet af dem som öfver Göteborg rest hem för att stanna.

Emellertid torde äfven denna siffra vara för hög. Man får nämligen taga i betraktande att i poliskammarens uppgifter om dem som förut vistats i främmande världsdelar endast de medtogos, som uppge sig vara skrifna i Amerika. Nu låta emellertid en del af de hemvändande — de som bli hemma ett halft eller helt år eller något längre — åter skrifu sig i Sverige och då de åter utvandra falla de icke under den omnämnda kategorien. Om man sålunda bortager att 1,000 personer i fjol öfver Göteborg rest hem för att stanna, torde siffran i ågorlunda motsvara verkligheten.

Antalet hemresande svensk-amerikaner torde i förbigående sagt i år bli större än någonsin. Antalet med Wilsonbåtarna från Hull och Grimsby hemförda svensk-amerikaner utgjorde 1904 7,952, 1905 6,092 och 1906 7,510. Under första halfåret i år hemfördes emellertid på samma led icke mindre än 4,707 personer mot 4,290 samma tid i fjol. Det torde därför få antagas att jultrafiken från Amerika i år kommer att bli större än vanligt. De förte förtrupperna, ett 50-tal, ha för resten redan i dagarna anländt.

En spännande artikel från Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning Med mer än 100 år på nacken.

Ett intressant och aktuellt ämne även idag med den skillnaden att nu är det Sverige som tar emot väldigt många utländska medborgare och många reflekterar över hur det skall gå,

(red)

GHT 1907-11-11

*För ett Vackrare Hem ,
besök
vårt Konstgalleri*

GALLERI SCANDINAVIA

*Galleri Scandinavia, Berzeliigatan 14, Göteborg
Tel. 031 - 16 93 01*

Familjen Lindblom

NY BOK OM SALALIGAN

THURNEMAN OKULTIST OCH SERIEMÖRDARE

På 1930-talet hemsöktes staden Sala av en rad brutala rån- och mord i vilka offren sköts till döds och i vissa fall gasades ihjäl. Bakom morden låg organisationen Den Magiska Cirkeln eller Salaligan som massmedia kom att kalla den. Ledare för Den Magiska Cirkeln var okultisten och seriemördaren Sigvard Thurneman som sade sig ha kontakt med krafter från andra världar vilka beordrade honom att utföra morden.

Thurneman: okultist och seriemördare är den första boken om Thurneman som, förutom att beskriva brotten, även ger en omfattande initierad djupanalys av de andliga läror om hypnos, kundalini-yoga och advaita vedanta vilka Thurneman anammat och som inspirerade honom till att utföra en serie mord.

LÄS MER PÅ

www.nexion.weebly.com

www.facebook.com/sigvardthurneman

Finns i bokhandeln

Går att beställa på Bokus.com och Bokia.se

Föreläsningarna äger rum i Landsarkivets hörsal, Arkivgatan 9 och arrangeras av Landsarkivet i Göteborg i samarbete med föreningarna GöteborgsRegionens Släktforskarer och Industrihistoria i Väst. Föreläsningarna börjar kl 18.30, dörrarna öppnar kl 18.00. Fram till föreläsningsstart finns förfriskningar tillgängliga och du kan ställa frågor till föreningarnas representanter.

Du bokar din biljett till torsdagsföreläsningarna genom att maila ditt namn till bokning.gla@riksarkivet.se senast kl 12.00 samma dag som föreläsningen äger rum. Obs! Begränsat antal platser. Du behöver vara på plats 15 minuter innan föreläsningen för att bekräfta din bokning annars blir platsen vakant.

Följ Riksarkivet på Facebook:
www.facebook.com/riksarkivet.se

Följ Landsarkivet på Twitter:
www.twitter.com/ra_arkivgatan9

GöteborgsRegionens släktforskarer på Internet:
grs.forening.genealogi.se/

Industrihistoria i Väst på Internet:
www.industrihistoriaivast.net/

Riksarkivet

Landsarkivet i Göteborg

Torsdags-
föreläsningar
på Landsarkivet
hösten 2014

FRI ENTRÉ

Under hösten presenterar Landsarkivet även följande programpunkter:

Kulturarvsdagen, söndag 14 september

Bakom kulisserna på arkivet

Kl 10.00 - 11.30, presentation av Landsarkivets verksamhet och arkiv

Göteborg 1914 - Supervalår i skuggan av första världskrigets utbrott

Kl 12.00 - 12.45, föreläsning av arkivarie Kalle Johansson

Kulturnatta, fredag 10 oktober

Kvällsöppet i Forskersalen!

Öppet till kl 22.00

Ostindiefararen Götheborg

Kl 20.00 - 20.45, föreläsning av landsarkivarie Ulf Andersson

Arkivens dag, lördag 8 november

Bakom kulisserna på arkivet

Kl 10.00 - 11.30, presentation av Landsarkivets verksamhet och arkiv

Göteborg 1914 - Supervalår i skuggan av första världskrigets utbrott

Kl 12.00 - 12.45, föreläsning av arkivarie Kalle Johansson

Fri entré till samtliga programpunkter. Under Kulturarvsdagen och Arkivens dag är forskarsalen på Arkivgatan 9 öppen kl 9.00-14.00. För mer information, se Landsarkivets hemsida www.riksarkivet.se/goteborg

Lär dig tyda gammal
handskrift!

Under hösten introducerar vi ett nytt inslag i samband med torsdagsföreläsningarna. Vid tre tillfällen (16 oktober, 30 oktober och 13 november) kan Du vara med och öva dig på att tyda gammal handskrift, då vi tillsammans läser texter från 1700- och 1800-talen. Vi börjar kl 17.30 i Landsarkivets hörsal och håller på till kl 18.00. Alla är välkomna, fri entré!

2 oktober, kl 18.30–19.15

Surte glasbruk – en etnisk smältdegel?

Artonedena efter andra världskriget var behovet av arbetskraft stort på Surte glasbruk. Lösningen på problemet blev omfattande rekrytering av invandrare. I mitten av 1960-talet kom ca 40 % av de 660 anställda från utlandet, majoriteten från Finland. Tidigare forskning menar att invandrare inom tillverkningsindustrin ofta fick utföra det slitsammaste arbetet, stämde detta även på Surte? Vilka arbetsuppgifter tilldelades de utländska arbetarna och diskriminerades de utifrån sin etniska tillhörighet? I en föreläsning resonerar glashistorikern **Gunnel Holmér**, Linnéuniversitetet, om dessa frågor utifrån sitt forskningsprojekt som handlar både om glasproduktionen vid Surte och om arbetskraftsinvandringen dit 1943–1978.

16 oktober, kl 18.30–19.15

Historiskt väder

Vädret och klimatet har haft stor påverkan på människor och samhällen genom historien. Under föreläsningen berättar arkivarie **Karl-Magnus Johansson** om hur man hittar uppgifter om hur vädret var förr i tiden. Vi får ta del av nedslag i det västsvenska vädrets historia, bland annat med helt nya klimathistoriska forskningsresultat rörande vintervädret 1650–1800.

30 oktober, kl 18.30–19.15

Personhistorisk guldgruva i arkiverad forskningsinsats – en redogörelse för Erlands Långströms klippsamling

Tullöverinspektören och genealogen **Erland Långström** (1880–1948) lämnade efter sig en omfattande klipp- och avskriftssamling som är en värdefull resurs för personhistorisk och göteborgshistorisk forskning. Före 1:ste arkivarien **Per Clemensson** redogör för Långströms insatser och hur samlingen levererades till Landsarkivet. Han berättar vidare om pågående insatser för att ta hand om och tillgängliggöra materialet samt visar exempel på dess användbarhet i släktforskning.

13 november, kl 18.30–19.15

Från strandsittare till stipendiater – Hvitfeldtska stipendieinrättningen 350 år

Det är i år 350 år sedan **Margareta Hvitfeldt** på **Sundsby säteri** på Tjörn undertecknade sitt testamente, som innebar en ovanligt stor donation av jord, vars avkastning skulle gå till gymnasieungdom från Bohuslän, som studerade i Göteborg. Så sker fortfarande, men denna stora stiftelse har genom åren varit utsatt för stora stridigheter mellan olika intressen. Under föreläsningen berättar ekonomihistorikern professor emeritus **Martin Fritz** om sitt forskningsprojekt där han särskilt har undersökt makten över stiftelsen, förmögenhetsutvecklingen och stipendietilldelningen.

27 november, kl 18.30–19.15

Göteborg under den karolinska tiden

År 2021 fyller Göteborg 400 år. På Landsarkivet i Göteborg uppmärksammar vi detta bland annat genom att berätta om de arkiv och handlingar som speglar stadens utveckling från grundandet 1621 och framåt. Under denna föreläsning ger f.d. landsarkivarie **Louise Lönnroth** och arkivarie **Daniel Sjöberg** en vägledning in i arkiven från den karolinska tiden 1654–1718 och resonerar kring vad vi kan veta om staden under denna period.

Handskriftsläsning
kl 17.30!

Handskriftsläsning
kl 17.30!

Stig Roth

En spion mitt ibland oss? Intresset för ämnet är stort och här dyker en av Göteborgs spioner upp ur skuggorna. Det hela utspelar sig i de centrala delarna av Göteborg i mitten på 1940-talet

År 1944 flyttade Munthe till Stockholm och hans närmaste medarbetare, den förut nämnde Stig Roth, övertog rollen som ledare för M-gruppen. Roths första åtgärd var att flytta över underrättelseverksamheten från Röhsska museet till Göteborgs kulturhistoriska museum för vilket han var chef.

I sin verksamhet för M-gruppen hade Roth två tjänstemän till sin hjälp. Dessa var museivaktmästaren Gustaf Johansson och springpojken Göran Larsson. Eftersom Stig Roth inte vågade lita på någon av de anställda då det gällde det administrativa arbetet för underrättelsetjänsten skrev han själv ut alla hemliga dokument på en skrivmaskin. Speciellt misstänksam var han mot kollegor som hade tjänstgjort på tyska museer före krigsutbrottet. Allt material som skrevs för M-gruppens räkning lades i dubbla kuvert vilket skulle omöjliggöra att någon skulle kunna läsa innehållet även om brevet hölls upp framför en stark lampa. Den enda han riktigt litade på i personalen var springpojken Göran Larsson.

Därför fick denne personligen ombesörja att breven förmedlades till postkontoret och i vissa fall även direkt till adressaterna om de bodde i Göteborg. Vid ett tillfälle då Larsson skulle överlämna ett brev till en mottagare på Storgatan i Vasastaden fick han en pistol riktad mot sig då dörren öppnades. Det var först i efterhand som han fick reda på att männen som bodde där tillhörde norska motståndsrörelsen. På breven som skickades till C-byrån i Stockholm stod det aldrig C-byrån som mottagare. Breven var istället adresserade till privatpersoner runt om i Stockholm som var anställda på uppdrag av C-byrån.

Stig Roth

När ett brev anlönt gick de personligen och överlämnade det till C-byråns högkvarter på Sibyllegatan 49. På grund av att den hemliga verksamheten upptog mycket av Roths tid eftersattes det museala arbetet. Inga nya utställningar ordnades och besöksiffrorna dalade. Många i personalen ställde sig frågan om Roth verkligen var lämplig som museiintendent. Han verkade sysselsätta sig med allt annat än museiarbete. Efter ett tag började även mystiska engelskspråkiga besökare att dyka upp på Roths kontor för sammanträden. Dessa hemliga möten skedde alltid bakom stängda dörrar. Roth hade till och med låtit sätta in dubbla dörrar till sitt kontor för att hindra personalen från att tjuvlyssna. Åtgärden väckte än mer undran hos museets anställda. De mystiska gästerna var i själva verket agenter från engelska SOE som var på väg till Norge för att hjälpa motståndsrörelsen. Meningen var att de skulle släppas ner med fallskärm över Norge med hjälp av det engelska kurirflyget som opererade på Torslanda flygplats.

Vaktmästaren

Stig Roth som var mycket försiktig när det gällde underrättelsearbetet misstänkte att flera anställda på museet kunde vara tyska dubbelagenter. Förutom Göran Larsson litade han endast på vaktmästaren Gustaf Johansson som vid flera tillfällen fick bränna hemliga dokument i museets värmepanna. Vaktmästarens uppgift var ju bland annat att sköta om pannan. På så sätt fanns det inget misstänkt som kunde dra till sig "dubbelagenternas" intresse då han besökte pannrummet i källaren. I arbetet som vaktmästare ingick även att utföra kurirresor åt M-gruppen under vilka han ofta pendlade mellan Göteborg och Ed. Allmänna Säkerhets tjänsten i vilken C-byrån ingick arbetade inte enbart med skuggning av misstänkta och hemliga kurirtransporter över norska gränsen utan stod även för postcensuren. I Göteborg utfördes brevöppningen i den flygel på posthusets baksida som låg mittemot centralstationen. .

Postcensuravdelningen i Göteborg öppnades den 5 maj 1941. Anledningen till åtgärden var misstanken om att det förekom spionageverksamhet inom Älvsborgs skyddsområde.

Även militärpost började granskas i Göteborg vid denna tid. Den hemliga transporten av kullager från Lysekil till England medförde en ökad kontroll av posten i detta område. Man var även intresserad av vad som skrevs i breven som skickades från arbetskompaniet vid Gunnebo interneringsläger utanför Vänersborg

Kompaniet som hade fältpostnummer 42 778 kallades 99:e kompaniet och var ett så kallat disciplinförband. I kompaniet ingick uppvioglare, rånare, kassaskåpsprängare och andra som nyligen avtjänat fängelsestraff och därmed inte ansågs vara tillräckligt pålitliga att placeras vid ordinarie förband.

Att postcensuren kopplades in berodde på att militären fruktade att de före detta internerna skulle vilja hämnas på de svenska myndigheterna genom att skicka hemliga uppgifter till tyskarna.

Sammanlagt kom brevcensuren att öppna 50 miljoner brev runtom i Sverige under åren 1939-1945.

Fd Postkontoret på Drottningtorget
Foto Christina Claeson

Ur boken "*Spionage i Göteborg under andra världskriget*"
Hemlig tysk och allierad verksamhet i Göteborg 1939-1945
WULVARICHT Göteborg 2009
sid 25-29
Alruna

Rättelse:
I Västanbladet nr 2 sid 27 Porträttet som är infört föreställer sonen och han heter Carl Anders, tyvärr saknas bild på fadern Carl Efraim Eusebius Stolpe. (red)

A VENYNS FOTKLINIK

FOTEN I CENTRUM

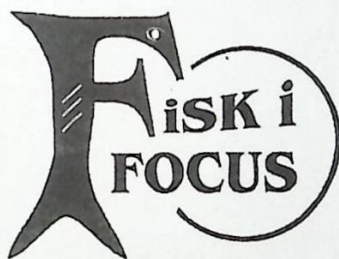
Välkommen till en av de äldsta Fotklinikerna i Göteborg (etabl 1942) !

Vi erbjuder medicinsk fotvård, värtfrysning, benvaxning, manikyr och fot/benmassage.

Vi har även försäljning av presentkort och diverse produkter.
En fika och ett leende ingår alltid ! - Se våra fina omdömen på Eniro.se !

Jessica och Tove

Boka tid på tfn: 031- 16 92 87 - Geijersgatan 16, Göteborg

ÖPPETTIDER

Tis - Ons 8 - 19

Tors - Fre 8 - 20

Lördag 8 - 18

Söndag 12 - 18

Välkomna !

*Fokus på kvalitet
- vår idé !*

FOCUS
köpcentrum
031 - 703 05 25

Fyrar i Göteborg med omnejd

Ingela Martenius

Fortsättningen av informationsmaterialelet som GRS.s Ingela Martenius har skrivit och som handlar om fyrar i Göteborg

I Danmark uppfanns i början av 1600-talet den s.k. vippfyren som innebar att en järnkorg fylldes med kol och hängdes upp på en arm som kunde sänkas och höjas för påfyllning och dessutom vridas så att elden inte skymdes av rök då det blåste.

I slutet på 1600-talet upptäckte man att om en spegel görs cirkelrund och konkav – alltså en parabol – så återkastar den ljuset i ett parallellt utgående strålknippe. Nu kunde jämförelsevis svaga ljuskällor, som vaxljus och oljelampor, användas på ett effektivt sätt. Ännu bättre blev fyrarna när svensken Jonas Norberg på 1750-talet utvecklade en teknik med rörligt fyrlyjus genom att använda urverksdrivna speglar. Den första fyren att utrustas med denna nymodighet var fyren på toppen av Carlstens fästning i Marstrand, en direkt föregångare till välkända Pater Noster. Man räknade också ut att *linser* skulle vara ännu effektivare, men man kunde inte tillverka så enorma linsor som behövdes; de sprack när de kallnade och skulle också ha blivit alldeles för tunga. I början av 1800-talet utarbetade emellertid den franske fysikern Augustin Jean Fresnel (1788-1827) en metod där relativt små linsor sätts samman i flera ringformade, koncentriska linselement med olika krökningsradier som tillsammans ger en jämn ljusstyrka över hela ytan. Den första fyren att utrustas med en sådan här lins var givetvis

fransmännens flaggskepp bland fyror, Cordouan; detta skedde redan år 1823 (linsen uppfanns 1822). Fresnellinserna graderas i en fallande sjugradig skala, där de tre första (största) användes för angränsningsfyror medan de fyra mindre användes för ledfyror och i hamnar. För stora insjöar, som t.ex. the Great Lakes i USA/Kanada, utvecklades en särskild lins med gradering "3,5". Fresnel-linsor används än idag men man har börjat byta ut dem mot annan, modernare teknik; linsorna används dock i andra sammanhang där ett absolut jämnt ljus fordras.

Måttig 1:a ordningens Fresnel-lins (från fyren på Cape Canaveral, FL).

Organisering av fyrväsendet

En fyr är inte bara ett torn och ljus på toppen. Någon måste också sköta fyren. Under antiken var det vanligt att personal vid närbelägna tempel skötte fyrarna. Traditionen övertogs av klostren när kristendomen spred sig. Den äldsta fyren i Norden, Falsterbo, är skriftligt belagd från början av 1200-talet just för att dominikanermunkar fick kungligt (danskt) tillstånd att hämta ved i omkringliggande skogar för att kunna hålla fyren tänd.

Med införandet av protestantismen förlorade man även fyrvaktarna. Problemet löstes på olika sätt. I England fanns redan en halvprivat organisation, Trinity House, som hade hand om lotsverksamheten och som från 1566 också fick uppdraget att organisera fyrväsendet. Tyvärr fick Trinity House i början inga anslag och därför byggdes fyrar på privat initiativ; många fyrar runt Storbritanniens kuster var privata fram till 1836, då staten löste in fyrarna eftersom många av dem drevs på ett högst oregelbundet sätt. Trinity House är fortfarande ansvarigt för fyrar i England, Wales, Kanalöarna och Gibraltar (däremot inte Skottland). I Sverige fick vi ju vår första fyr så sent som 1645; eftersom vi fick den från danskarna kopierade vi också danskarnas sätt att organisera fyrväsendet. Från 1652 var Amiralitetskollegiet ansvarigt för fyrarna, men själva skötseln lades ut på entreprenad. Entreprenaden auktionerades ut för en 10-års-period och gick till den som krävde minst betalt. Avdrag gjordes också om fyrarna inte var tända. I själva verket var entreprenaden en dålig affär för entreprenören eftersom bränsle och löner till personalen åt upp hela

summan man fick från staten. Följden blev att underhållet på fyrarna försumrades. Sveriges fyrväsende var fram till 1850-talet en sorglig historia. Medan danskarna redan på 1500-talet använde en del av Öresunds-tullen (som de dessutom fram till 1808 delade med sig av till svenskarna så att de svenska fyrarna inte kostade staten något alls) till att ha fyrarna igång året runt gav Sverige motsvarande service först 1826! Och så sent som 1840 fanns ingen fyr alls från Marstrand och upp till Norge. Men med den kraftigt ökande sjöfarten ställdes krav på det svenska fyrväsendet och staten blev till slut tvungen att ta sitt ansvar.

Undantaget vissa "ljuspunkter" som Storbritannien och Frankrike kan man säga att det dröjde fram mot mitten av 1800-talet innan antalet fyrar, förbättrad ljusteknik och god organisation av fyrväsendet gjorde att fyrar verkligen blev den trygghet de idag symboliserar.

Nidingen

Dråpet vid Store Mosse

- Av Åke Möller -

Här kommer fortsättningen på den otäcka händelsen vid Store Mosse,

Utslaget hade sänts via hovrätten till landshövdingen och anlände inte till Mariestad förrän på juldagen. Den långa väntetiden var slut. Förhoppningarna om ett mildare straff, som skulle leda till frihet efter ett antal år, släcktes. Besvikelse och förtvivlan var det som återstod. Också för Olof Muhr. Samtiden ansåg att 40 par spö nästan var jämförbart med dödsstraff, även om de flesta trots allt överlevde. I kombination med livstidsarbete på fästning kanske straffet t.o.m. kändes hårdare än halshuggning. Båda straffen slutade ju med döden, men för en ung fästningsfånge kunde den föregås av många års både kroppsligt och psykiskt lidande. Därför kanske det inte var så märkligt att Olof bad att få slippa benådningen och han förklarade *"sig hellre vilja mista livet och halshuggas"*.

Beredelsen

Tydligen var det ändå ovanligt med en vägran att ta emot benådning, för landshövdingen kände sig osäker på om han verkligen kunde bevilja Olof halshuggning i strid mot kungens nåd. Han blev tvungen att skriva till kungs och fråga. Under tiden var det fängelseprästen Stolpes uppgift att påbörja "beredelsen".

En avrättning kunde inte genomföras förrän den dömde *"undergått en kristelig dödsberedelse"*. I 1813 års version av kyrkolagen (från 1686) kan man läsa: *"Grova syndare skall ej utföras att undergå dödsstraffet innan prästerskapet haft tillräcklig tid till deras beredande."* Prästens uppgift var att *"låta sig vårda om deras själs salighet"* så att de ångrade och tog avstånd från sina gärningar och eftersträvade sina synders förlåtelse. Detta förutsatte en tillfredsställande kristendoms-kunskap och prästen var enligt lag skyldig att se till att de hade – eller fick – det under beredelsen. Den fånge som visade sig "botfärdig" fick förlåtelse och kunde därmed få nattvarden.

I beredelsen ingick också att vinna den dömdes förtroende, att trösta och förmedla själslig styrka inför straffet, så att denne kunde möta döden i tro på Gud och i övertygelse om att ett evigt liv väntade även honom. Det förefaller som Stolpe haft en förhållandevis lätt uppgift att förmå sina elever att visa ånger och eftersträva förlåtelse. Säkerligen var det svårare att ingjuta den mentala styrkan, men han kunde ändå ge klartecken i slutet av januari.

Den 1 februari 1817 beslöt landshövdingen att Nils Olofsson "efter undergången beredning" skulle avrättas onsdagen den 12 februari kl. 10 på förmiddagen, trots att han ännu inte hade fått något svar från Kungl. Maj:t angående Olof Muhr. Samma dag tillskrev han sin kollega i Göteborg och begärde att skarprättaren Beckius skulle bege sig till Mariestad och inställa sig hos landshövdingen dagen före avrättningen "för att motta vidare order om Nils Olofssons halshuggning". Han påpekade särskilt att Beckius måste vara beredd på att det kunde bli två samtidiga avrättningar.

Landshövdingen i Göteborg utfärdade omedelbart en order att skarprättaren Beckius skulle bege sig till Mariestad och inställa sig på Landskansliet den 11 februari. "För sig och dräng äger Beckius begagna kronoskjuts efter två hästar vilka vederbörande kronobetjäning med erforderlig skyndsamhet har att anskaffa och Beckius tillhandahålla." Den 22 januari under-tecknade kung Carl beslutet om att Olof Muhr skulle få halshuggas "om han framhärdat i sin föresats att icke vilja tillgodonjuta den honom förunnade nåd". När svaret anlände till Landshövdingeämbetet begav sig landssekreterare Ehrenborg omedelbart till fängelset, där han läste upp beslutet för Olof. Efter besöket skrev Ehrenborg i protokollet att Muhr

"därvid yttrat sin fortfarande önskan att undergå dödsstraffet".

Nu agerade Landshövdingeämbetet snabbt. I ett nytt brev till landshövdingen i Göteborg påpekades att det skulle bli två avrättningar och att Beckius skulle "förse sig med nödigt biträde". Dessutom fick Beckius order att efter avrättningen bege sig till Sörgården i Kyrketorp för att "till skogs föra och i jord nedgräva avskedade soldaten, självspillingen Jonas Klenbergs döda kropp". Men när skrivelsen kom till Göteborg hade Beckius redan avrest mot Mariestad. I ett annat brev uppmanades magistraten i Mariestad att förbereda avrättningen. Först skulle man utse en "tjänlig plats å stadens grund" där avrättningen kunde genomföras och så skulle man kalla "nödigt antal handräckningsmanskaf av stadens innevånare" för att bilda en spetsgård. Vidare skulle Beckius förse med "nödigt biträde vid avrättningsplatsens avröjande" efter det att halshuggningen ägt rum.

Magistraten uppmanades också *"noga tillse att ordning och lugn vid avrättningstillfället genom stadens police varder iakttagen"*. Den som utsågs att ansvara för exekutionen ansvarade också för att domen *"i menighetens närvaro ljudeligen uppläses"*.

Avrättningen

Det finns inga uppgifter om hur eller exakt var avrättningen genomfördes. Det enda vi vet är att den skedde *"å Mariestads Stads grund bredvid stora Landsvägen till Hasslerör"*. Den beskrivningen pekar med stor sannolikt på den avrättningsplats som finns på kartor från slutet av 1600-talet. Tidigare hade stadens galge varit placerad söder om den s.k. Galghagaliden vid Mugebovägen, där *"stora landsvägen"* då gick fram. När Stockholmsvägen tillkom på 1670-talet, var det naturligt att också flytta avrättningsplatsen dit. Den skulle ju vara belägen så att både stadens innevånare och resande skulle se, och avskräckas av, både själva platsen och av de kroppar som ofta fick hänga kvar efter verkställda straff. Det är alltså sannolikt att avrättningen skedde på berget mellan Högelids- och Skepparegatan nära Stockholmsvägen. Området kallas idag för Högelidsparken.

Trots bristen på uppgifter kan man få en god uppfattning om hur exekutionen genomfördes. Det fanns

givna regler som skulle följas och det finns många beskrivningar av hur andra avrättningar har gått till. Så här skulle det alltså mycket väl ha kunnat se ut:

Nils Olofssons och Olof Muhrs sista färd startade från Kronofängelset på onsdagens morgon. Innan de lämnade fängelset hade de på nytt erkänt sina synder, bett om och fått Guds förlåtelse, förmedlad av fängpredikanten Stolpe, och till sist också fått del av salighetsmedlen, d.v.s. nattvarden. Iklädda fängsele men i övrigt i sina egna kläder steg de sedan tillsammans med Stolpe upp i vagnen som skulle föra dem genom staden, bort till avrättningsplatsen vid Högelid. Längs gatorna trängdes folk för att få se en skymt av de dödsdömda.

I hästdragen vagn hade också skarprättaren Beckius och hans dräng färdats till samma mål. Beckius medförde sin egen bila – eller bödelsyxa som den också kallades. Dagen innan hade han fått sina instruktioner av landssekreteraren Ehrenborg och nu – styrkt med några supar – var han väl förberedd för sitt uppdrag.

Avrättningsplatsen hade ställts i ordning dagarna innan. Träd och buskar hade röjts bort och en grop grävts nedanför berget. Kanske det också hade krävts snöskottning? Nu

på morgonen hade mycket folk samlats, en del beordrade, andra av ren nyfikenhet. I en fyrkant runt hela området stod spetsgården. Den bestod av mer än hundra man, utrustade med störar som man höll horisontellt framför sig. Deras uppgift var att hindra obehöriga att ta sig fram till stupstocken. Utanför spetsgården trängdes allmänheten, med barnen längst fram – eller uppklätrade i närmaste träd. Många föräldrar ansåg det vara uppfostrande att visa sina barn hur det kunde gå om man inte skötte sig. Läsbarnen, de som skulle konfirmeras till sommaren, hade fått plats innanför spetsgården.

Möjligen fanns också några av stadens krögare på plats – om man inte redan hade hunnit förbjuda brännvinsförsäljning i anslutning till själva avrättningsplatsen för att undvika överdrivet fylleri och därmed bråk. Fortfarande upplevdes dock avrättningar som ett folknöje och många hade säkert tagit sig en styrketår innan de gick hemifrån.

Strax före kl. 10 anlände de dödsdömda tillsammans med fångpredikanten. Skjutsen stannade vid vägen där stadsfiskal och länsman mötte. Prästmannen ledde dem upp emot och igenom spetsgården, fram till stupstocken.

När de var framme läste stadsfiskal Stolpe med hög röst upp dödsdomarna och det kungliga beslutet att Olof Muhr skulle få avrättas trots sin benådning. Prästen läste sedan en bön varefter länsmannen försåg de båda med var sin ögonbindel. Därefter förde han fram Nils Olofsson de sista stegen till stupstocken, befriade honom från fångselen, lät honom falla på knä och sedan lägga sig ner på mage. Det var viktigt att halsen kom att ligga direkt mot stocken. Skarprätten Beckius, som avvaktat lite vid sidan om, klev nu fram med sin bila. Han ställde sig tillrätta, lyfte den nyslipade yxan, förde den upp på raka armar och högg blixtnabbt ett enda hugg.

Samtidigt som skarprättardrängen nu gick fram för att dra undan kroppen var det flera personer som med full kraft försökte ta sig igenom spetsgården. De var försedda med koppar och avsikten var att försöka få dem fyllda med den avrättades blod. Det var en utbredd uppfattning att varmt blod från en avrättad hade en läkande effekt på flera sjukdomar, framför allt ansågs det vara effektivt mot fallandesot (epilepsi). Men spetsgården släppte inte igenom någon. Så upprepades hela proceduren igen, men denna gång med Olof Muhr på stupstocken. När också hans huvud hade fallit ställde Beckius undan bilan och gick ut ur spetsgården.

Det som nu återstod var att släpa kroppar och huvud ner till gropen och att fylla igen den. Det var en uppgift för Beckius dräng och när det uppdraget var fullgjort tog han bilen och gick efter Beckius ut till den väntande skjutsen. En stund senare skulle de bege sig av mot Kyrketorp. Folkmassan gjorde sig däremot ingen brådska. Det var inte så ofta numera som det förekom avrättningar i Mariestad och därför fanns det mycket att diskutera.

När stupstocken var borttagen och spetsgården hade skingrats smög sig några personer fram till platsen för huggen. De hade med sig kopp och sked och försökte att samla upp det blod som fanns kvar. Dagen efter avrättningarna, torsdagen den 13 februari 1817, meddelade landshövdingen Kungl. Maj:t i en skrivelse att domen hade verkställts. Mandråparna Nils Olofsson och Olof Persson Muhr hade "*blivit av skarprättaren halshuggna*".

Efterord

De andra huvudpersonerna i den här berättelsen gick mycket skilda öden till mötes. Catharina Dubb kom själv att tillhöra "kaffe-societeten", bli handelsmansfru och anmoder till den framgångsrika Peterzénska släkten, som i två generationer spelade framträdande roller i stadens historia. Catharina och hennes man Carl Adolf Peterzéns blev avporträtterade i olja och dessa två tavlor hängde i början av 1940-talet i sonsonens, bankdirektören Victor Peterzéns, hem på Drottninggatan 6. Carl Adolfs tapperhetsmedaljer kan idag beskådas på Vadsbo Museum. Räntemästaren Georg Enander, som ofrivilligt kom att hamna i händelsernas centrum genom sitt behov av vandrande arbetskraft, fick snart betydligt större bekymmer.

Karta över det område där galgen fanns.
Foto Åke Möller.

Han kom på obestånd och hans fordringsägare begärde hos landshövdingen att han skulle "bysättas", d.v.s. placeras i fängsligt förvar, så att han inte kunde avvika från orten. Resultat blev att Enander arresterades, försattes i konkurs och dömdes slutligen att avtjäna straff på Vaxholms fästning.

Källor och litteratur

Göta Hovrätts arkiv
Kyrkoarkiv
Mariestads husförhörlängder
Sunne, Lysviks och Ransätters
Husförhörlängder
Landsarkivet i Göteborg
Länsstyrelsens i Skaraborg arkiv
Länsstyrelsens i Göteborg arkiv
Riksarkivet
Justitierevisionens arkiv Mariestads
Weckoblad nr 7 (1817)
Nordisk Familjebok, första utgåvan (1876-
1899) och Uggleupplagan (1904-1926)

Andersson, Ulf

Skarprättare och nattmän i Göteborg.
Ur Släkthistoriskt Forum 1/1984

Hellqvist, Sven *Bakgrunden till 1800-talets
värmländska arbetsvandringar* (1975)

Kihlbom, Mary *Om det gamla Mariestad;
andra delen* (1959)

Källvik, Conny *Fyrtio par spö och hals-
huggning* (1988)

Levander, Lars *Brottsling och bödel* (1975)

Ljungström, Jan G. *Skarprättare, bödel och
mästerman* (1996)

Fotnoter till artikeln finns tillsammans
med originalmanus på föreningen och kan
lånas där. (Red.)

OBS!

***Vår förening GRS
behöver kunniga och
intresserade
medlemmar för att
bemanna våra
lokaler och ge
forskarna service,
bland annat låna ut
och sälja böcker
med mera.***

***Eventuellt åtagande
bör omfatta del av
dag per vecka.***

***Tjänstgöringen är
obetald. Kontakta
mig Per Clemensson
på mail eller telefon***

***tel. 031-20 65 63
per@clemensson.net***

KRONOLOGISKA ANTECKNINGAR RÖRANDE GÖTEBORG

Artikelserien fortsätter

1670	uppfördes väderqvarn på Otterhälleberget (af en viss Plyss).
1670	uppfördes på dess nuvarande plats nytt rådhus i 2 våningar af Holländskt tegel – allt efter Nikodemus Tessins ritning – och invigdes den 14 November.
1670	uppdrefs vattnet genom en stark storm i Holländaregatan och andra vid hamnarne belägna gator och torg.
1670	utlades Eklundsgatan för bebyggande, då ekskogen började nedhuggas.
1670	införskrefvos en mängd träd från Holland att användas för plantering kring stadens hamnkanaler samt andra platser.
1670	blef Göta elf i anledning af de många grunden försedd med prickar, och införskrefs från Holland en person, som kunde bygga mudderqvarnar. Samtidigt bildades "Strömbåtegillet" för att föra järn och andra varor på elfven från Ström samt "Hemföraregillet" för att frakta gods till och från fartyg på redden. Gillenas tid florerade; så funnos "Skeppstimmermännens gille", "Dragaregillet", "Masthuggaregillet", "Roddaregillet", "Utskänkningsgillet", "Köp- och Handelsgillet", det sistnämnda ett slags bönhaseri. Handeln fördelades i 15 olika gillen med sina stränga begränsningar. Icke ens det musikaliska området var fritt från skrätvång. Genom s. k. lilla tullen (accisen) sattes staden i ett slags belägringstillstånd, hvilket hämmade rörelsens utveckling. Roddaregillet egde då fortskaffa allmänheten enligt fastställd taxa till Kalfsund, Lilla Edet, Högen och Mölndal (hvilka ställen voro slutpunkter) samt därinom liggande platser.
1671	egde staden 48 fartyg af 3,789 lästers drägtighet; järnutscheppningen utgjordes af 32,711 skeppund.
1671	hölls börs på Rådstugugården, då stadskällaren arrenderades af handlanden och assessorn Nicolaus von Preutz.
1671	inrättades Danske gästgivaregården vid Redberget, då Danske posten på den tiden ej fick föras genom staden; däraf uppstod namnet "Danska vägen".
1671	inhägnades Domkyrkogården med en stenmur, genom hvilken ledde tvenne portar med spetsiga tak.
1671	exporterades från Göteborg 975 tunnor hasselnötter, hvilket lemnar bevis på att hasselbusken den tiden ymnigt funnits här i trakten, men sedermera aftagit; exporten 1679 var endast 687 tunnor och 1684 icke mer än 350 tunnor.
1671	besöktes Göteborg af Karl XI, då stadens utgifter i anledning däraf endast belöpte sig till 539 daler 3 öre s. m.
1672	11/8 hölls gudstjänst i Kristine kyrka första gången efter branden 1669.
1673	byggdes Europa- eller Pyramidbron vid Tyska kyrkan, hvilken bro då pryddes med 4 bildstoder, föreställande världsdelarne, hvilka bildstoder senare ersattes af 4 pyramider.

1673	besöktes Göteborg ånyo af Karl XI med hans hofstat, som då inlogerades i nya rådhuset; högtiden till ära anbefälles, att Corps de Garde, Spruthuset och stadens bryggor skulle målas röda, samt att gatan utanför Kristine kyrka skulle stensättas och hamnen pålas.
1676	hotades Göteborg för andra gången af Danskare, hvilka från det på Hisingen belägna Ramberget kastade bomber in i staden; dessa gjorde dock ej någon skada. En svensk trupp, som vid Pölsebo gick öfver elfven, öfverrumplade och fördref Danskare.
1679	uppfördes en s. k. krubb eller defensionsverk utom vallarne, åt elfven till, samt pallissader.
1680	förändrades rikssalen i Kronhuset till garnisonskyrka.
1680	skildes Bohuslän från Elfsborgs län.
1680	erhöll apoteket Strutsen, sedermera Kronan kalladt, sina privilegier för apotekare von Ackern. – År 1724 förändrades namnet till Stjärnan (egare: apotekare F. M. Luth).
1680	erhöll staden värfvad garnison under öfverste Makliers befäl och invånare inqvartering. Gudstjänsten började då hållas i Kronhuset för militärstaterna. – På
1680-	talet hade enligt anteckningar, gjorda från den tiden, Göteborg ett landligt utseende. Små trädgårdar omgäfvö bostäderna, och trädplanteringar funnos utefter hamnarne. Husen voro af trä, vanligen envånings med frontespipe, och täckta med torf eller takpannor; sällsynta voro stora hus eller sådana af sten. Fönstren voro helt små med i bly infattade rutor, som om natten utifrån tillslötos med luckor. Rummen voro mestadels försedda med spisar eller kakelugnar och tarfligen möblerade. Salubodarne voro vanligen byggda med en klaff att nedfälla åt gatan för att tjänstgöra som disk; där gjorde köparen sina inköp, skyddad mot regn af ett litet utskjutande tak. – Borgaren idkade äfven landtmannanäring, hade gerna en ko, några får eller svin, som under sommaraftnarne hemdrefvos från betet på fästningsvallarne och landerierna. – Kanalerne hade då ännu strandbeklädnad af trä utan stenskonning, och hvarje hus hade sin lilla träbrygga i hamnen för rengöring af kläder m. m.; först 1712 påbjöd magistraten tvättflottar. År 1681 voro alla broar färdiga med undantag af broarna vid Kyrko- och Kungsgatorna, öfver Vestra hamnen samt bron öfver kanalen vid Gamle Port, som år 1690 anbefälles af Karl XI för att sammanbinda Larngatorna. Brandordningen fanns sedan år 1639 äfvensom sprutor, ehuru i dåligt skick. Nattväktare hade att vaka öfver eldfara och voro väpnade med "morgonstjärnor" och värjor. Med renligheten var det illa beställt: afskräden kastades i s. k. kistor eller gropar i gårdarne.
1680	blef Gullbergs gamla fästningsverk alldeles raseradt.
1681	uppfördes Aschebergska grafkoret vid Tyska kyrkan och invigdes 11/12 1682.
1681	indrog reduktionskommissionen från staden till kronan Säfvedals härad, som likväl af nåd återlemnades af Karl XI.
1683	upphörde burgrefvevärdigheten i Göteborg.

1683	började stadens järnväg att anläggas mellan Norra och Södra Hamngatorna, men blef först 1690 färdig.
1687	till 1693, under Karl XI:s regering, förbättrades fästningsverken genom stenmurars uppförande samt anlades skansarne Kronan, f. d. Ryssås' skans, och Lejonet, f. d. Gullbergs fästning, äfvensom kapunieren mellan Kronan och staden (under Erik Dahlbergs och generalmajor Karl Magnus Stuarts ledning). På förstnämnde skans uppsattes en krona af trä, klädd med koppar och förgylld; denna rymde 12 personer.
1687	var ett för handel och näringar i Göteborg bekymmersamt år; i följd af det allmänna betrycket var Rådhuset uppfyllt med arbetadt silfver, tenn och annat husgeråd, som blifvit utmätt för oguldna skatter till kronan och kommunen.
1688	upptäcktes en helsobrunn vid Köpmansgatan, nära Tyska kyrkan, af doktor Bex.
1689	10/9 och 1690 5/7 besökte konung Karl XI åter Göteborg, då han reste med skjuts efter 92 hästar och medförde en svit af 30 personer.
1691	hade Göteborg en Engelsk församling, som 1741 fick nytt lif, sedan reformerta kyrkan medgifvits religionsöfning.
1693	inrättades en lånebank, som likväl indrogs år 1701.
1693	dog fältmarskalken Rutger von Ascheberg i sitt hus N:o 2 vid Gustaf Adolfs torg.
1693	firades jubelfest till åminnelse af Uppsala möte med stor prakt.
1693	förenades delvis Bohuslän (bl. a. Elfsyssel) med Göteborgs biskopstift.
1694	inrättades ett beck- och tjärkompani af kommissarie D. Amija m. fl.
1695	undfick magistraten ny stat och nytt reglemente af Karl XI, då presidentsämbetet indrogs, hvaremot tvenne borgmästare tillsattes.
1695	18/10 fastställdes, enligt kungl. reglemente, roder-, båk-, pål- och bompenningar för Göteborg.
1696	uppgjorde landtmätaren Erik Kuus en geometrisk karta med beskrifning öfver Qvibergs-, Härlanda-, Eklanda- och Gullbergs-hemmanen.
1696	omnämnes, att teaterföreställningar gåfvos i f. d. Aschebergska huset, sedermera kommandantshuset vid Gustaf Adolfs torg.

LANDET RUNT

ur olika medlemsblad

GRS byter Västanbladet med ett 60-tal andra föreningars tidskrifter. De finns tillgängliga i GRS bibliotek. Barbro Majjgren ger tips på några läsvärda artiklar i dessa och andra periodica.

ARTE ET MARTE, Meddelanden från Riddarhuset

NR 1/14 Sven-Henrik Spens berättar att gårds- och släkthandlingar från Höja Säteri i Uppland nu är ordnade, förtecknade och digitaliserade med kulturstöd från Riddarhuset.

Arkivet finns tillgängligt på www.arkivdigital.se.

AROSIANA, medlemsblad för Västerås Släktforsarklubb

NR 2/14 Johan Andersson berättar om Nina Åhlander/Benner-Andersson med rötter i Bohuslän och Skåne. 1912 blir hon den första kvinnliga ledamoten av Västerås Stadsfullmäktige, driver socialfrågor som t.ex. åtgärder mot den akuta livsmedelsbristen 1917 och engagerar sig givetvis i rösträttsfrågan.

BORÅS SLÄKTBLAD, Medlemsblad för Borås Släktforskare

NR 98 Bo-Lennart Andersson berättar i *Den glömda emigrationen* om arbetskraftsutvandringen från Götaland till Danmark och Tyskland.

HALLANDSFARARE S INFORMATION, medlemsblad för Hallands Släktforskarförening

NR 104 Ingemar Rosengren hämtar stoff om prosten Anders Wallmark i Faurås härads domböcker: mened, slagsmål, olovlig skogsavverkning m.m. Ingemar fortsätter med att reda ut barnen till kyrkoherde Samuel Paulin i Getinge, där kyrkböcker saknas före 1820. Klas-Göran Steens serie om Falkenbergs invånare fortsätter med gård Nr 12.

INLANDET Inlands släktforskares medlemstidning

NR 1/14 Evert Samuelsson fortsätter artikelserien *Öar i Väst* med Älgön. Namnet har sannolikt inget med djuret älg att göra, utan med namnet Helge, vanligt i den bohuslänska släkten Bruhn, som varit ägare till ön.

MEDLEMSBLAD FÖR ÖCKERÖARNAS SLÄKT-FORSKARFÖRENING

NR 1/14 Birgitta Bengtsson kompletterar Henrik Karlssons utredning om släkten Gadd, som finns på hemsidan www.oosf.se, med dem som flyttar till Lundby i mitten av 1800-talet. Henrik Karlsson bidrar med omfattande *Studier i släkten Grotte och associerade släkter*.

MIMERS BRUNN, Arkeologi, Etnologi & Historia i Västra Götaland NR 1/14 informerar om 2013 års arkeologiska undersökning av Garnisonskyrkogården inför planerad byggnation. Kyrkogården är i bruk från slutet av 1600-talet till 1834. Många av kolerans offer i Göteborg begravs på kyrkogårdens norra del. Agneta Tjäder berättar om Ås avrättningsplats utanför Ulricehamn, där den sista avrättningen sker så sent som 1855.

NR 2/14 I artikeln *Varför öfsadröp i Silverbibeln?* diskuterar Agneta Tjäder det faktum att Silverbibeln, den gotiska översättningen av evangelierna från 300-talet, innehåller uttryck som förstås i dagens Västergötland. Öfsadröp är ett västgötskt uttryck för taktropp och finns i landskapets samtliga 450 dialekter. Lars Lindqvist skriver om Winder - orten som blir Trollhättan.

NR 4/14 Niclas Mossberg berättar i *Niclas Sahlgren - Den odödlige borgarsonen* om köpmannen och en av grundarna till Ostindiska Kompaniet, en av Sveriges genom tiderna mest framgångsrika entreprenör. Helena Backman berättar om en anonym resejournal från 1650-talet som finns i handskriftssamlingen vid Stifts- och landsbiblioteket i Skara.

SLÄKTBITEN Medlemsblad för forskarforeningen Släkt & Bygd Bollnäs

NR 2/14 Kristina Westman har i en studie av kvinnlig ensamutvandring från Alfta 1846 och 1910 kunnat bekräfta

Ulf Beijboms m.fl. iakttagelser att denna var större 1846 än 1910, även om man räknar bort dem som Erskjansismen lockade till Bishop Hill. Kerstin Alm påminner om tillägget i barnmorske-reglementet 1856. En ogift barnaföderska kunde förbli anonym och samtidigt vid anmälan om födelsen till prästen lämna ett förseglat kuvert med sitt namn och hemvist. De kuvert som är bevarade finns vanligen i bilagorna till födelse- och dopböckerna.

SLÄKTHISTORISKT FORUM, Sveriges Släktforskarförbund

NR 2/14 har porträtt som tema. I artikeln *Från dagerrotypi till cartomani* beskrivs hur de tidiga dagerrotypierna ersätts med våtplåstekniken. Porträttformatet lanseras i Sverige under hösten 1860 och blir en succé. Visitkort delas ut bland släkt och vänner. Artikeln fortsätter med att ge tips om hur man daterar porträtt. Magnus Bäckmark berättar om den nya utgåvan av *Svenska Släktkalendern*.

Jojje Lintrup betonar i *Arkivering - en del av släktforskningen* vikten av att ordna sitt släktarkiv och att upprätta ett släktforskartestamente till hjälp för efterlevande.

NR 3/14 handlar om stormaktstiden i källorna. Maria Bratt beskriver adelns guldålder som får ett brått slut på 1680-talet genom Karl XI:s reduktion. Aron Axelsson Bordon beskriver den skotska invandringen till Sverige, vilken huvudsakligen sker under 1600-talet. Skottar rekryteras som officerare.

Många återvänder men många blir kvar. Stormakten Sverige lockar även civila skottar. Till den nya staden Göteborg kommer många skotska köpmän och hantverkare. Lars Ericson Wolke berättar om stormaktstidens soldater och deras barn. Sönerna till soldater betraktas som framtida rekryter och rullförs.

Barnrullor är särskilt frekventa på 1640-talet i Finland, där understöd betalas ut till sönerna till både meniga soldater och underofficerare. Carl Szabad skriver om 1600-talets mantals- och skattelängder och Mats Karlsson om hur tjuvskytten Erik Olof Älg i norra Ångermanland blir en följetong i domböckerna, **SLÄKTSPEJAREN Vasanejdens Släkt- och Bygdeforskare**

NR 4/14 Berit Öhman beskriver Genealogiska Samfundets i Finland nya uppförandekodex för släktforskning, som finns på www.genealogia.fi. Även om den är framtagen för den finska lagstiftningen, är den en god vägledning för alla som avser att publicera uppgifter om nu levande personer.

S W E D I S H A M E R I C A N G E N E A L O G I S T

NR 4/13 Inge Sjögren berättar om S/S Austrias förlisning på väg från Hamburg till New York 1858. Fartyget fattar eld och 449 passagerare och besättningsmän omkommer, däribland svenskar. 65 passagerare räddas. John E. Norton skriver om tidiga svenska utvandrare till Mellanvästern, Iowa, Illinois och Minnesota.

NR 1/14 inleds med en översättning av Fredrika Bremers berättelse från besöket hos den svenska kolonin i Pine Lake, Wisconsin under sin resa i Nordamerika 1849-51. I *A journey from Sweden to America, Part 1* beskriver Matilda Persdotter Olsson sin uppväxt i skånska Sjörup, familjens beslut att emigrera och sjöresan till New York. Nils William Olssons artikel från 1984 handlar om emigranttrafiken på Nordsjö

VI SLÄKTFORSKARE, medlemsblad för föreningen Strömstads Släktforskare NR 2/14 Lisbet Rodin berättar hur hon genom att samtala med släktingar äntligen får ett namn på sin fars morfar. DNA-tester bekräftar att hennes familj är nära släkt med en ättling till den presumtive morfadern.

VÄRMLANDSANOR, medlemsblad för Värmlands Släktforskarförening NR 2/14 Hans Kihlström berättar i *En märklig mans undergång* om Anders Lennartsson Svenske, officer under 30-åriga kriget och Hannibalsfejden och slutligen ryttmästare under Krabbefejden. Anders försöker samtidigt sköta sin civila syssla som inspektor över Bergslagen, något som fungerar allt sämre. Han råkar i ekonomiska svårigheter och dör utblottad. I *Landstrykerska och spinnhus-hjon* berättar Karin Renman om Sophia, som 1825 föddes i Glanshammar och som aldrig får en chans i livet.

ÖGF-Lövet, medlemsblad för Östgöta Genealogiska Förening

NR 117 Mats Karlsson redovisar en antavla med bergsmän och bönder i Östergötland.

Posttidning B

Avsändare:
GöteborgsRegionens
Släktforskare
Erik Dahlbergsgatan 36 B
411 26 Göteborg

Börja släktforska med ArkivDigital!

Det är ibland svårt att läsa gamla kyrkböcker på internet. Inte bara de gamla handstilarna ställer till problem utan också bildernas kvalitet. De flesta som erbjuder kyrkböcker på internet ger dig digitala kopior av gamla mikrofilmer som fotograferades för femtio

**Prova en vecka
för 29 kr!**

GA 118 www.arkivdigital.se/ind/20071001

Göteborgsregionens släktforskare
Göteborg 411 26 Göteborg

år sedan. ArkivDigital har valt en annan väg. Vi har nyfotograferat alla Sveriges kyrkböcker i färg med moderna digitalkameror. Därför kan vi erbjuda en oslagbar bildkvalitet. Det gör släktforskningen mycket lättare. Och roligare!

www.arkivdigital.se

Förtaget ArkivDigital digitaliserar historiskt tillämnat med nyaste teknik och tillhandahåller bilderna via internet till historiker, släkt- och hembygdsforskare och andra intresserade. Bolaget startade 2005 och har ca 35 anställda och 370 släktägare.

GöteborgsRegionens Släktforskare Bibliotek och Forskarplatser

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg,
har öppet tisdag, onsdag och torsdag. 10.00-14.00

Ring dock alltid först och kolla bemanning
samt lediga forskarplatser.

Tel. 031-13 12 26

Tisdag och torsdag: tisdags- resp. torsdagsgrupperna kl. 10.00-14.00.

Öppet även 1 timma före varje föreningsmöte

E-post: g.r.s@telia.com

Hemsida: <http://grs.forening.genealogi.se>.

PlusGiro: 24 23 85-3

Organisationsnummer 857204—7564